

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Belediyeler: Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı İmzalayan Belediyeler Üzerinden Nitel Bir İnceleme¹

Hale BİRİCİKOĞLU*

Öz: Çalışmanın amacı, Türkiye’de “Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı”nı imzalayan belediyelerin, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik yerine getirmiş oldukları faaliyetleri, bu Şart’ta yer alan taahhütler açısından değerlendirmektir. Çalışmada öncelikli olarak devletin ve özellikle de yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında nasıl bir rol üstlenmesi gerektiğine ilişkin yapılan tartışmalara yer verilmiş, daha sonra “Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı”nı imzalayan Türkiye’deki belediyelerin faaliyet raporlarının içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmesi sonucu elde edilen bulgular aktarılmıştır. Araştırmada, belediyelerin faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini bütüncül bir bakış açısıyla ele almadığı ve Şart’ın imzalanması ile toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik yerine getirilen faaliyetler arasında doğrusal bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı, yerel yönetim, belediye, toplumsal cinsiyet eşitliği

Gender Equality and Municipalities: A Qualitative Study on Municipalities Signing The European Charter For Equality of Women and Men in Local Life

Abstract: The purpose of the study is to evaluate the activities of the signatory municipalities of «European Gender Equality Charter in Local Life,» in Turkey, which have fulfilled to ensure gender equality in the terms of the commitments contained in this Charter. In the study as a priority, the discussions about what kind of role the state and especially the local administrations should play in ensuring gender equality are given. Then the findings obtained using the content analysis of the annual reports of signatory municipalities of “European Charter for Equality of Women and Men in Local Life” in Turkey were transferred. The study concluded that municipalities do not address gender equality in their activities from a holistic perspective, and that there is no linear relationship between signing the Charter and the activities carried out to ensure gender equality.

Keywords: The European Charter For Equality of Women and Men in Local Life, local government, municipality, gender equality

¹ Bu makale, 10-12 Ekim 2019 ‘da Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde düzenlenen “7. International Conference on Gender Studies” de “Gender Equality and Local Governments: A Study on the Signatory Municipalities in Turkey on The European Charter for Equality for Women and Men in Local Life” başlıklı sözlü sunumun genişletilmiş ve yeniden gözden geçirilmiş halidir.

* Dr. Öğ. Üy. Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi. ORCID: 0000-0003-0760-5291

Makale Geliş Tarihi : 03.02.2020

Makale Kabul Tarihi: 13.04.2020

Giriş

Yerel yönetimler, mekânsal anlamda halka en yakın olan yönetsel birimler olmasından dolayı, yerel hizmetlere ilişkin kamu politikalarının belirlenmesi ve yerel hizmetlerin sunumunda çok farklı açılardan avantajlara sahiptirler. Yerel yönetimlerin merkezi idareye oranla, hizmetleri daha etkin ve verimli sunduğu ve özellikle de hem siyasi hem de idari anlamda katılımcılığı arttırmak suretiyle demokrasinin gelişmesine katkı sağladığı literatürde sıklıkla dile getirilmektedir². Özellikle ulusal düzeyde yeterli şekilde temsil edilemeyenler yerel yönetimler aracılığıyla yönetime katılıp taleplerini iletebilmektedirler. Ancak bu önerme Türkiye'deki kadınların yerel yönetimlerde temsilleri açısından doğru değildir. Her ne kadar ülkemizde kadınların parlamentoda temsil oranları son yıllarda artan bir ivme gösterse de, yerel düzeyde kadınların temsili, parlamentoya oranla çok daha düşük seviyede bulunmaktadır.³ Kadınların yeterli şekilde temsil edilemediği kentsel alanlarda kadın-erkek eşitliğinin nasıl sağlanacağı cevaplanması gereken en önemli sorulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

1970'li yıllardan bu yana feminist teori kadın erkek arasındaki eşitsizliklerin temelini toplumsal cinsiyet kavramına dayandırmaktadır. Cinsiyet (sex) biyolojik özellikleri ifade ederken, toplumsal cinsiyet (gender) biyolojik özellikler üzerine inşa edilen toplumsal durumdan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla cinsiyet biyolojik olarak kadın/erkek farklılığını anlatırken, toplumsal cinsiyet kadınlık ve erkeklik arasındaki toplumsal açıdan ortaya çıkan eşitsiz durumu anlatmak için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Vatandaş, 2011: 31).

Kentler, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden üretildiği mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı görev bölüşümü sonucunda kentler erkekler tarafından planlanmakta, kadınlar kentsel alanlarla sadece erkeklerle birlikte düşünülmektedir. Yani politika belirleme ve planlama sistemi cinsiyet körü ya da cinsiyet yanlı bir tavrı yansıtmaktadır. Oysa ki kentsel alanlar, bireylerin kendini geliştirebileceği ve özgürce çeşitli etkinliklere katılabilecekleri mekânlardır (Kümbetoğlu, 2001: 259, 277; Oğuz, 2016: 155). Bu noktada yerel yönetimler tarafından yürütülen politikalar ve yerine getirilen hizmetler toplumsal cinsiyet eşitliğinin temin edilmesi açısından oldukça önemlidir. Özellikle son dönemlerde bu konu uluslararası alanda da çeşitli düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Bu düzenlemelerden biri Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi tarafından hazırlanmış bulunan Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'dır.

² Yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki ilişki hakkında ayrıntılı bilgi almak için bkz: (Görmez, 1997: 46-80).

³ Oysa ki dünyanın bir çok ülkesinde tam tersi bir durum vardır. Örneğin Kanada, Fransa, İngiltere, Macaristan, Bulgaristan, Litvanya, Estonya ve İrlanda'da yerel yönetimlerde kadın temsil oranı parlamentoya göre daha yüksektir (Biricikoğlu, 2013: 52-53).

Çalışmanın temel amacı, Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nda yer alan düzenlemeler temel alınmak suretiyle, Türkiye'de belediyelerin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında ne gibi etkileri olduğunu ve dolayısıyla bu Şart'ın belediyeler tarafından imzalanmasının kadın-erkek eşitliğine nasıl bir katkı sağladığını değerlendirmektir. Ülkemizde yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretip üretmediğini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmalar bulunmaktadır⁴. Ancak konuyu Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı bağlamında ele alan sadece bir çalışma⁵ vardır. Bu çalışmada Şart'ın temel aldığı ilkelerden bahsedilmiş ve Türkiye'deki belediyelere ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu çalışmanın Türkiye'de söz konusu Şart'ı imzalayan belediyelerin faaliyetlerini derinlemesine analiz etmesinden dolayı literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde devletin ve özellikle de yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması noktasında nasıl bir misyon üstlenmesi gerektiğine ilişkin yapılan tartışmalara yer verilecek, daha sonra Türkiye'de yerel yönetimlerin, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki etkisine ilişkin daha önce yapılan çalışmalara değinilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise, Türkiye'de Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı imzalayan belediyelerin, faaliyet raporlarını içerik analizi yöntemi kullanarak incelenmesi sonucu elde edilen bulgular aktarılacaktır.

Devlet, Yerel Yönetimler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Yabancı literatürde bulunan birçok feminist yazara göre devlet cinsiyete dayalı bir yapıdadır ve devlet tarafından ortaya konulan politikalar da cinsiyete dayalıdır (Waylen, 1998: 9; Rhode, 1994:1184; Stivers, 2002:3; Connell, 2006: 442) Feministler, cinsiyete dayalı eşitsizliklerin devam ettirilmesinin temelini, liberal siyasal teorinin merkezini oluşturan kamusal alan/özel alan ayırımına dayandırmaktadır. Kamusal alan/özel alan ayırımında, özel alan devletin müdahalesinden

⁴ Alkan, A. (2005). *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet*. Ankara: Dipnot Yayınları; Bayraktar, U. (2017). *Belediyelerde Kadın Kadınlar İçin Belediye*. Ankara: TESEV Yayınları; Koyuncu Lorasdağlı, B. ve A. Sumbas (2015). "Türkiye'de Yerel Siyaseti Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Üzerinden Düşünmek: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Belediyeler". *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 24 (2), 1-26; Pınarcıoğlu, N.Ş. (2013). "Yerel Siyaset ve Yerel Yönetimlerde Cinsiyetçi Örtüntüler" *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8, 64-80; Pınarcıoğlu, N.Ş. (2019). "Belediyelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifi: Stratejik Planlar Üzerinden Bir Değerlendirme", *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 2(1), 78-91; Sumbas, A. (2013). "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları". *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 31-44; Turan, H. ve M.L.Şen. (2014). "Büyükşehir Belediyelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı: Stratejik Planlar Üzerine Bir Araştırma", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 53-72; Ateş, H. ve diğerleri (2018). *Yerel Yönetimlerin Kadınların Toplumsal ve Siyasal Hayata Katılımını Özendirici İşlevi. Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset*. (Ed. A. Mengi ve D. İşçioğlu). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 137-164; Sargin, A. (2013). *Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar*. Ankara: Kader Yayınları.

⁵ Erdinç, B. (2017). Kadın-Erkek Eşitliği ve Yerel Yönetimler, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi Kadın ve Hukuk Özel Sayısı*, 125-150.

korunması gerekli bir alan olarak görüldüğü için devlet kamusal alan ile sınırlanmıştır (Stivers, 2002: 3). Özellikle, başta sanayi devrimi olmak üzere 19. yüzyılın başında yaşanan tarihsel dönüşümlerle birlikte, işin kamusal dünyası ile evin özel dünyası daha önce görülmeyen şekilde birbirinden ayrılmış (Donovan, 2016: 25) ve bu ayırımında erkek kamusal alanın bir parçası olup, kadın özel alan ile sınırlanmıştır.

Kamusal alan/özel alan ayırımı ve devletin sadece kamusal alan ile sınırlı olması gerektiği anlayışı bir çok açıdan eleştirilmektedir. Bu ayırımında özel alanın ne olduğunun devlet tarafından belirlendiği, devletin özel alana müdahale etmeyerek bireysel özgürlükleri arttırmadığı (Rhode, 1994: 1187), tam tersine kadın erkek arasındaki ayırımın devam etmesine sebep olduğu ileri sürülmektedir (Waylen, 1998: 14). Bu nedenle de söz konusu ilişkinin yeniden tanımlanarak “kişisel olan politiktir” iddiasının gündeme geldiği görülmektedir (Phillips, 1995: 121).

İkinci dalga feminizm hareketi ile birlikte, devletin kadın erkek eşitliğini sağlamadaki rolünde de önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Devletin, kadınların statülerini geliştirmek, politika yapımında ve karar alım sürecinde yer almalarını sağlamak için çeşitli kurumsal yapılar oluşturmaya başladığı görülmektedir. Özellikle 1990’lı yıllarda küreselleşme, bölgeselleşme, refah devletinin yeniden yapılandırılması, özelleştirme ve çok aktörlü yönetim vb. gelişmelerin yaşanması da, devletin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki rolünü önemli ölçüde etkilemiştir (Kantola ve Outshoorn, 2007: 8).

Kantola ve Outshoorn, çok aktörlü yönetişimin⁶ devlet feminizminin yeni bir biçimini yarattığını belirtmektedir. Bu yeni biçiminde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi ulusüstü örgütlenmelerin yanında, yerel düzeyde bölgeler ya da belediyelerin sorumluluklarının da arttığı görülmektedir. Kantola ve Outshoorn, yerel düzeydeki kuruluşların bu konuda daha fazla sorumluluk üstlenmelerini devletaltı feminizm (*substate feminism*) olarak nitelendirmektedir (2007: 9-10). Özellikle son yıllarda ulusüstü örgütler tarafından, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından belirlenen ilkeler, devletlerin ulusal ya da yerel düzeyde yerine getirmesi gereken sorumluluklar açısından yeni bir yaklaşımı gündeme getirmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması (*gender mainstreaming*) olarak ifade edilen yaklaşım, dönüştürücü bir toplumsal cinsiyet eşitliği stratejisi olarak karşımıza

⁶ Yönetişim; kamu yönetimi, özel sektör ve sivil toplum örgütlerini içine alan, bu aktörlerin karşılıklı etkileşimine dayalı bir yönetim anlayışını ifade etmektedir. Merkezi yönetim-yerel yönetimler dışında sivil toplum, özel girişimler ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar çok aktörlü yapının bir parçası olup, bu aktörlerin yönetim sistemine dahil edilmesi söz konusudur (Eryılmaz, 2017: 59). Ayrıca bu kavramın küresel bir boyutu da bulunmaktadır. Dünya ölçeğinde karşılıklı etkileşimi içeren küresel yönetişim, belirlenen hedeflere ulaşmada ulusal aktörler kadar, uluslararası aktörlerin de zıplaştığı bir ortamı ifade etmektedir (Özer, 2005: 324).

çıkılmaktadır (Çelik ve Ertürk Atabey, 2013: 152).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması, kamu politikalarının yapıları, süreçleri ve ortamına cinsiyete duyarlı uygulamalar ve normlar yerleş-tirmek suretiyle eşitliğin kurumsallaşmasını sağlamaya çalışılmaktadır (Daly, 2005: 435). Yani anaakımlaştırma, toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm politik kararlar, orta ve uzun vadeli planlar, bütçe, kurumsal yapı ve süreçlerin merkezine alınmasıdır (UNDP, 2018: 3). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması ilk olarak 1995 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Pekin Eylem Platformun-da küresel bir strateji olarak belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için üye devletler toplumsal cinsiyet eşitliği taahhüdünde bulunmuşlardır. Ayrıca Avrupa Birliğinde 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması'nda da resmi politika yaklaşımı olarak kabul edilmiştir (Çelik ve Ertürk Atabey, 2013: 152; UNDP, 2018:1).

Türkiye'de merkezi düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının gündeme gelmesinde Avrupa Birliği ile olan ilişkilerin önemli etkisi olduğu görülmektedir. Türkiye'nin AB uyum süreci içinde gerçekleştirmiş olduğu yasal düzenlemeler kadın erkek eşitliğinin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Medeni Kanun, İş Kanunu, Ceza Kanununda kadınlar lehine yapılan düzenlemeler söz konusu önemli adımlara örnek olarak verilebilir. Ayrıca Anayasa'da yapılan değişiklik ile kadın erkek eşitliği ilkesinin açıkça belirtilerek devletin bu eşitliği hayata geçirmekle yükümlü kılınması ve bu amaçla alınan tedbirlerin eşitlik ilkesini zedelemeyeceğini belirtmesi de devletin bu konuda yeni görevler üstlenmesi gerektiği anlamına gelmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması sadece merkezi düzeyde değil yerel düzeyde de kamusal politikaların belirlenmesinde temel alınması gereken bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü kadınların kamusal hayatta görünürlük kazandıkları mekanların başında öncelikli olarak kentler ve mahalleler gelmektedir.

Mahalle ve sokaklar aynı zamanda özel alanın bir uzantısı olarak da görülmekte ve toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı kadınların erkeklerden çok daha fazla zaman geçirdikleri mekanların başında gelmektedir (Sumbas, 2013: 35; Beall, 1996: 4; Everzen, 2001: 20). Wedel'in İstanbul'un gecekondu bölgesinde yaptığı araştırma da, bunu doğrular niteliktedir. Wedel'e göre (2001: 224);

Altyapı ve sosyal olanak açısından ihtiyaç öncelikleri, cinsiyetlere göre belirlenmiş işbölümünü aynen yansıtmaktadır: Erkekler mahalleyle daha az ilgili olup, daha çok işe giderken kullandıkları toplu taşıma araçları, ilçe düzeyindeki kültürel olaylar ve siyasal eğitim olanaklarıyla ilgilenirken kadınların iş ve yaşam

alanındaki önceliği mahallededir. Yeniden üretim rollerinden yola çıkmakta ve mahalledeki yaşamlarını kolaylaştıracak su ve yol sorunlarının vb. çözülmesini veya mahalleye mekânsal olarak bağımlılıklarının sonucu olarak sosyal olanaklara yönelik kuruluşların mahallede oluşturulmasını istemektedirler.

Dolayısıyla yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama konusunda yerine getirdiği hizmetler kadınları büyük ölçüde etkilemektedir. Örneğin sokakların güvenliği, iyi bir aydınlatma sisteminin kurulması, toplu taşıma araçlarının sıklığı, mahallelerin temizliği, sığınma evi hizmetleri ile çocuk, hasta, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri eğer yerel yönetimler tarafından etkin bir şekilde yürütülmezse var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği derinleşerek devam etmektedir (Pınarcıoğlu, 2019: 79).

Molyneux; sınıf, etnik köken, toplumsal cinsiyet rolleri gibi farklı sebeplerden dolayı kadınların çıkarlarının karmaşık bir yapıya sahip olmasına karşın, yine de, kadınların ortak çıkarları olabileceğini belirtmektedir. Molyneux bu çıkarları stratejik ve pratik toplumsal cinsiyet çıkarları olarak ikiye ayırmaktadır. Stratejik toplumsal cinsiyet çıkarları, kadınların ikincil konularının üstesinden gelmeyi ve kurumsallaşan ayrımcılığı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Pratik toplumsal cinsiyet çıkarları ise, kadınların toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünden kaynaklanan ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Bu ihtiyaçlar, genellikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması gibi stratejik bir amaç gerektirmemektedir. Molyneux'a göre, pratik toplumsal cinsiyet çıkarları tam olarak göz önünde bulundurulmak suretiyle stratejik çıkarların formülizasyonu sağlanabilir (Molyneux, 1989: 232-234).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yerel yönetimlerin hem stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarını hem de pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünden kaynaklanan ihtiyaçlar olan bakım hizmetleri, kadınlara özel sosyal tesislerin ve kurslarının açılması gibi pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçları yanında, kadın istihdamının artırılması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kentsel güvenliğin sağlanması için sokak aydınlatmalarının yapılması gibi stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik politikaların belirlenmesi gerekmektedir. Kadınların pratik ve stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarının karşılanması öncelikle yerel düzeyde yerine getirilen hizmetlerle karşılanabilmektedir.

Literatür İncelemesi

Türkiye'de yerel yönetimlerin (özelde belediyelerin) toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki rolüne ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretme noktasında çok da başarılı olmadığı

görülmektedir. Bu konuda yapılan en önemli ve öncü çalışmalardan biri Alkan'ın 2005 yılında Ankara'da yaptığı araştırmadır. Alkan'ın yaptığı araştırmanın amacı, yerel yönetimlerce yürütülen politikaların toplumsal cinsiyet kaynaklı sorun ve gereksinimlere ne ölçüde ve hangi bağlamda duyarlı olduğunu tespit etmektir. Söz konusu araştırmada yerel yönetimlerin "cinsiyet körü" politikalar ürettiği, söylemlerde kadınlarla erkekler arasında bir ayırım olmadığı ancak kadınların kendilerine özgü sorunlarının bulunduğu kabul edilmediği ve toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının ana politikalara yerleştirilmesinin yerel yönetimlere egemen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Alkan, 2005: 15, 205-210).

Pınarcıoğlu'nun 2013 yılında yerel siyasetin formal karar alma mekanizmalarında kadınların eksik temsil edilmesinin kentte yaşayan kadınların yaşamlarını nasıl etkilediğini tespit etmek amacıyla, İstanbul Büyükşehir Belediyesinde yaptığı araştırma sonucu elde etmiş olduğu sonuçlar da konumuz açısından önemlidir. Bu araştırmaya göre, hem büyükşehir belediyesi hem de ilçe belediyelerinin kadınların pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarını kısmen karşılandığı, stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarının ise hiç karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Pınarcıoğlu, 2013: 78). Yine aynı yazarın 2019 yılında nüfus yoğunluğu yüksek olan 10 büyükşehir belediyesinin stratejik planlarını inceleyerek yapmış olduğu araştırmada, cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik amaç ve hedeflerin bütüncül bir yapıda belirlenmediği, kadın faaliyetlerinin bir takım proje ve çalışmaya eklenmesinin ötesine geçemediği sonucuna ulaşılmıştır (Pınarcıoğlu, 2019: 89).

Konu ile ilgili bir başka önemli çalışma TESEV'in İsveç Konsolosluğu ile ortaklaşa yürütmüş olduğu bir proje kapsamında ortaya çıkmıştır. Kadın temsiliinin, kadına yönelik belediye hizmetlerine niteliksel ve niceliksel etkilerini tespit etmek amacıyla Aydın, Gaziantep, Konya, İstanbul ve Ordu Büyükşehir belediyeleri üzerinde yapılan bu araştırmada, geçmişe oranla kadınlara yönelik olan yürütülen politikalarda bir artış olmasına karşın, bu tür politikaların ana ekseninde kadının aile içi sorumluluklarının öne çıktığı ve bu politikaların dönüştürücü değil, var olan toplumsal cinsiyet ayırımını yeniden ürettiği noktasında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır (Bayraktar, 2017: 26).

Sumbas'ın 2013 yılında yapmış olduğu çalışma da ise, Türkiye'de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı politika üretilmesi ve hizmet sunulmasını sağlayan siyasal ve yasal düzenlemeler incelenmiştir. Yapılan çalışmada, bu düzenlemelere yerel düzeyde sığınma evi dışında, toplumsal cinsiyete duyarlı ilgili kurum, politika ya da bir madde girmediği ve bazı alanların yasal olarak zorunlu olmayıp yöneticilerin insiyatifine bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Sumbas, 2013: 43).

Türkiye'de yerel yönetim hizmetlerinde ve uygulamalarında kadına yö-

nelik şiddetle mücadelede belediyelerin rollerini tespit etmek amacıyla Koyuncu Lorasdağlı ve Sumbas'ın yaptığı çalışmada ise kadına yönelik şiddetle mücadelede son derece önemli olan sığınma evlerinin kurulmasının, belediye başkanlarının kişisel çabaları sonucu olduğu, dolayısıyla yöneticilerin konuya ilişkin şahsi bakış açılarının önemli olduğu görülmüştür (Koyuncu Lorasdağlı ve Sumbas, 2015: 14).

Akademik düzeyde yapılan çalışmalar yanında ülkemizde son yıllarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerel yönetimlere yansıtılabilmesi için yürütülen projelerin de yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bu projelerin en önemlilerinden biri Birleşmiş Milletler tarafından yürütülen ve ortakları arasında İçişleri Bakanlığının da bulunduğu “Kadın Dostu Kentler Projesi”dir. 2006 yılında başlayan ve 2011 yılında ikinci aşamaya geçen Proje, kadın dostu kentleri, “*kentin sunduğu ekonomik, sosyal ve siyasi fırsatlardan kente yaşayan herkesin eşit bir biçimde yararlanabileceği kentler*” (www.kadindostukentler.com, 2019a) olarak tanımlamakta ve sivil toplum örgütleri, ulusal ve yerel düzeydeki devlet örgütleri ile yapılacak çalışmalar sonucunda, cinsiyet eşitliğinin yerel yönetim planlama süreçlerine dahil edilerek kadın dostu kentleri oluşturmayı amaçlamaktadır (www.kadindostukentler.com, 2019b). Bu proje kapsamında İçişleri Bakanlığı, 2006 ve 2010 yıllarında toplumsal cinsiyet eşitliğini vurgulayan genelgeler yayımlamıştır.⁷

Yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda atılan bir diğer önemli adım ise Türkiye Belediyeler Birliği'nin 2010 yılında, Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyine üye olması sonrası ortaya çıkmıştır. Türkiye Belediyeler Birliği, bu Konsey tarafından hazırlanan “Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı”nı imzalayan belediyelere destek olacağını belirtmiştir. Türkiye Belediyeler Birliğinin bu çağrısından sonra sayısı oldukça yetersiz olsa da bu Şart'a imza koyan belediyeler olmuştur.

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı

“Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı” 2006 yılında Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) tarafından hazırlanmış bir belgedir. CEMR, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatının (UCLG) Avrupa bölge teşkilatı olup, en geniş temsile sahip Avrupa topluluğudur (www.tbb.gov.tr, 2019a). CEMR, 41 ülkeden 60 ulusal birlik aracılığıyla 100.000 yerel yönetimi temsil etmekte ve çalışmaları; yönetim, demokrasi ve vatandaşlık; çevre, iklim ve enerji; uluslararası katılım ve işbirliği; ekonomik, sosyal ve bölgesel uyum; yerel ve bölgesel kamu hizmetleri olmak üzere beş alan üzerinde odaklanmaktadır (www.ccre.org, 2020a). Şart; yönetim, demokrasi ve vatandaşlık başlığı

⁷ Bu genelgelerle ilgili ayrıntılı bilgi almak için bkzn. (Erdoğan, 2017: 130).

altında gerçekleşen faaliyetler arasında yer almakta, yerel ve bölgesel yönetimleri, kadın-erkek eşitliğini sağlamak için kamuoyuna bir taahhütte bulunmaya ve Şart'ta yer alan ilkeleri uygulamaya teşvik etmektedir. Günümüzde 32 Avrupa ülkesinden 1600'ü aşkın yerel ve bölgesel yönetim Şart'ı imzalamıştır (www.ccre.org, 2019b).

Şart'ın giriş bölümünde, yerel ve bölgesel yönetimlerin, insanlara en yakın yönetim katmanı olması sebebiyle, eşitsizliklere karşı mücadelede ve gerçek anlamda eşitlikçi bir toplum yapısının ortaya çıkmasındaki en uygun noktayı temsil ettiği ifade edilmiştir. Şart'ın üç bölümden oluştuğu görülmektedir. Birinci bölümde Şart'a imza koyan yönetimler için temel alınması gereken ilkeler belirtilmektedir. Bu ilkeler şunlardır:

- Kadın-erkek eşitliği temel hakktır.
- Kadın-erkek eşitliği, çoklu ayrımcılık ve dezavantajlılar hususlarının gerektiği biçimde ele alınmasını temin etmek.
- Kadınların ve erkeklerin karar alım süreçlerine dengeli katılımları demokratik bir toplum için ön koşuldur.
- Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının tasfiyesi kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasında temel önem taşımaktadır.
- Yerel ve bölgesel yönetimlerin tüm faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir.
- Eylem planları ve programları için gerekli kaynağın tahsisi kadın-erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir.

İkinci bölümde Şart'ın uygulanması için imzacı tarafların atmaları gereken adımlar düzenlenmiştir. Buna göre, Şart'a imza koyan tarafların öncelikli olarak iki yılı geçmeyecek bir süre içinde Eşitlik Eylem Planı'nı geliştirip onaylaması gerekmektedir. Ancak bu eylem planlarının kabul edilmeden önce geniş katımlı bir istişare süreciyle yürütülmesi, kabul edildikten sonra ilgili Plan'ın tüm taraflara dağıtılması ve uygulanmasına dair ilerlemenin kamuoyuna rapor edilmesi gerektiği düzenlenmektedir. Ayrıca imzacı taraflar, şartlar gerektirdiğinde, Eşitlik Eylem Planı'nı gözden geçirip takip eden her dönem için ilave bir plan hazırlamayı, Şart'ın uygulanmasında kaydedilen ilerlemenin değerlendirilmesine imkân veren uygun bir değerlendirme sistemi kurmayı ve kadın-erkek eşitliğini sağlamak için Avrupa genelindeki diğer yerel ve bölgesel yönetimlerle karşılıklı bilgi alışverişine girmeyi taahhüt ederler.

Şart'ın üçüncü bölümü, birinci bölümde yer alan temel ilkelerin daha ayrıntılı olarak düzenlenmesi yani somut taahhütler haline getirilmesinden oluş-

maktadır. Bu bölüm, demokratik hesap verebilirlik, eşitlik için genel çerçeve, işveren rolü, kamu ihaleleri ve sözleşmeleri, hizmet sunum rolü, planlama ve sürdürülebilir kalkınma, düzenleme rolü ve eşleştirme ve uluslararası işbirliği olmak üzere 8 ana başlık ve 30 maddeden oluşmaktadır. Demokratik hesap verebilirlik başlığı altında, kadınların siyasi temsillerinin arttırılması, siyasi ve medeni hayata katılımlarının sağlanması, eylem planının katılımcı bir anlayışla hazırlanması, kalıp yargılarla mücadele edilmesi ve iyi idare ve işişarenin sağlanması konularında imzacı tarafların yerine getirmesi gereken taahhütler düzenlenmektedir. Eşitlik için genel çerçeve başlığı altında, toplumsal cinsiyet değerlendirilmelerinin uygulanması ile çoklu ayrımcılık ve dezavantajlı durumlarla mücadele etmek amacıyla alınması gereken tedbirler; işveren rolü başlığı altında, çalışma yaşamının örgütlenmesi ve çalışma koşulları da dâhil kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olabilmesi için yapılması gerekenler; kamu ihale ve sözleşmeleri başlığı altında, kamu ihalelerine dair görevlerinin ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde kadın erkek eşitliğini sağlamak için alınması gereken tedbirler; hizmet sunum rolü başlığı altında, eğitim, sağlık, çocuk ve bakmakla yükümlü olunan diğer bireylerin bakımı, barınma, sosyal içerme, kültür, spor, emniyet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi hizmetleri ile ilgili taahhütler; planlama ve sürdürülebilir kalkınma başlığı altında, kentsel ve yerel planlama, mobilite ve ulaşım, ekonomik kalkınma ve çevre konularında yerine getirilmesi gereken taahhütler düzenlenmektedir. Son olarak düzenleme rolü başlığı altında kadınların ve erkeklerin özel ihtiyaçları, menfaatleri ve koşullarını dikkate aldığı; eşleştirme ve işbirliği başlığı altında ise yerel ve bölgesel yönetimlerin eşleştirme faaliyetleri ve de Avrupa ve diğer uluslararası işbirliği çalışmalarını taahhüt ettiğini düzenlemektedir.

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı İmzalayan Türkiye'deki Belediyeler Üzerine Yapılan Araştırma

Araştırmanın Amacı ve Soruları

Araştırmanın amacı, Türkiye'de "Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı"nı imzalayan belediyelerin, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik yerine getirmiş oldukları faaliyetleri, bu Şart'ta yer alan taahhütler açısından inceleyerek, kadın erkek eşitliğini sağlamadaki sorumluluğun bilincinde oldukları varsayılan bu belediyelerin, söz konusu eşitliğin hayata geçirilmesinde ne gibi katkılar sağladığını değerlendirmektir. Yapılan araştırmada iki temel sorunun cevabı aranmıştır. Bunlardan ilki, Şart'ı imzalayan belediyeler Şart'ta yer alan taahhütlere ilişkin hangi faaliyetleri yerine getirmektedir? Dolayısıyla söz konusu belediyeler yerine getirdikleri faaliyetlerde toplumsal cinsiyete duyarlı hareket

etmekte midir? İkincisi ise, Şart'ın imzalanması belediyelerin yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretmesine nasıl bir katkı sağlamaktadır?

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi⁸ kullanılmıştır. Çalışma kapsamında yer alan belediyelerin Şart'ı imzaladıktan sonra (imzaladıkları yıl da dahil olmak üzere) resmi internet sitesinde yayınlamış oldukları faaliyet raporları incelenmiştir. Bu belediyelerin, kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik gerçekleştirmiş oldukları faaliyetleri tespit edilerek, bu faaliyetler Şart'ta yer alan taahhütler temelinde, yerel eşitlik eylem planı, meclis ihtisas komisyonu ve örgütsel yapı; kalıp yargılarla mücadele etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak kapsamındaki faaliyetler; toplumsal cinsiyetin değerlendirilmesi kapsamındaki faaliyetler; işveren rolü kapsamındaki faaliyetler; eğitim ve yaşam boyu öğrenme kapsamındaki faaliyetler; sağlık hizmetleri kapsamındaki faaliyetler; çocuk bakımı ve diğer bakım hizmetleri kapsamındaki faaliyetler; sosyal içerme kapsamındaki faaliyetler; kültür, spor ve rekreasyon kapsamındaki faaliyetler; toplumsal cinsiyete dayalı şiddet önleme kapsamındaki faaliyetler; ekonomik kalkınma kapsamındaki faaliyetler olmak üzere on iki başlık altında değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Türkiye'de bu Şart'ı imzalayan belediyelerdir. Türkiye Belediyeler Birliği verilerine göre, söz konusu Şart'ı imzalayan 24 belediye bulunmaktadır. Araştırmaya 24 belediyenin 21'i dahil edilmiştir. Akdeniz Belediyesi, internet sitesinden faaliyet raporlarına ulaşamadığı için, Karabağlar Belediyesi ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ise yakın bir tarihte Şart'ı imzalamasından dolayı çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırma örneklemini içinde yer alan belediyeler, bu belediyelerin hangi tarihte Şart'ı imzaladıkları ve her bir belediyede incelenen faaliyet raporu sayısı Tablo 1'de gösterilmektedir.

⁸ İçerik analizi, belirli bir materyalin ayrıntılı ve sistematik olarak incelenerek yorumlanmasıdır (Berg ve Lune, 2015: 380). Bu yöntemde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar çerçevesinde bir araya getirilerek oyuncunun anlayacağı bir şekilde düzenlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242)

Tablo 1. Örneklem Dahil Edilen Belediyeler/Şart'ı İmzaladıkları Tarih/İncelenen Faaliyet Raporu Sayısı

Belediye	Tarih	Faaliyet Raporu Sayısı
Antalya Büyükşehir Belediyesi	2013	6
Tarsus Belediyesi	2013	5
Çankaya Belediyesi	2013	5
Adana Büyükşehir Belediyesi	2013	5
Nevşehir Belediyesi	2013	3
Denizli Büyükşehir Belediyesi	2013	6
İzmir Büyükşehir Belediyesi	2013	6
Bursa Büyükşehir Belediyesi	2013	6
Kars Belediyesi	2013	4
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	2013	5
Muratpaşa Belediyesi	2013	6
Ortahisar Belediyesi	2014	2
Büyükçekmece Belediyesi	2014	5
Osmangazi Belediyesi	2014	5
Ordu Büyükşehir Belediyesi	2014	5
Giresun Belediyesi	2014	5
Şişli Belediyesi	2015	4
Beylikdüzü Belediyesi	2015	4
Kadıköy Belediyesi	2016	3
Süleymanpaşa Belediyesi	2017	2
Urla Belediyesi	2017	2

Kaynak: www.tbb.gov.tr, 2019b.

Araştırma kapsamındaki belediyeler farklı yıllarda Şart'ı imzaladıkları için bu belediyeler için standart sayıda faaliyet raporu incelenememiştir. Aslında çalışmanın başlangıcında faaliyet raporları da belirlenirken bir örneklem tespit edilmeye çalışılmış ancak belediyeler açısından ortak belirlenebilecek yıllar olmadığı görülmüştür. Örneğin bazı belediyelerin faaliyetleri Şart'ı ilk imzaladıkları yıllarda yoğunlaşırken, bazı belediyelerde daha sonraki yıllarda yoğunlaştığı görülmüştür. Bu nedenle belediyelerin Şart'ı imzaladıkları yıl da dahil olmak üzere 2019 yılına kadar yayınladıkları tüm faaliyet raporları inceleme kapsamı içine alınmış ve toplamda 94 adet faaliyet raporu incelenmiştir. Ancak kimi belediyelerin Şart'ı imzaladıktan sonra yayınladıkları bazı faaliyet raporlarına

ulaşılamamıştır. Tarsus Belediyesinin 2018, Çankaya Belediyesinin 2013, Adana Büyükşehir Belediyesinin 2013, Nevşehir Belediyesinin 2013, 2014 ve 2015, Kars Belediyesinin 2013 ve 2014, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2013 ve Ortahisar Belediyesinin 2013, 2014 ve 2015 yıllarına ait faaliyet raporları resmi internet sitesinde bulunmadığından dolayı bu raporlar incelenememiştir.

Araştırmanın Sınırlılığı

Bu araştırmada, belediyelerin kadın erkek eşitliğini sağlamak amacıyla yaptıkları tüm çalışmaların faaliyet raporunda yer aldığı varsayımından hareket edilmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın en temel sınırlılığını faaliyet raporlarında bulunan bilgiler oluşturmaktadır.

Ayrıca araştırma süresince faaliyet raporları incelenirken karşılaşılan en önemli sınırlılık, bu faaliyet raporlarının sistematığının ve bu raporlarda kullanılan terminolojinin birbirinden oldukça farklı olmasıdır. Örneğin bazı belediyelerde kadın erkek eşitliğinin sağlanması kapsamındaki faaliyetler raporda ayrı bir başlık altında verilirken, bazı belediyelerde genel anlamda sosyal faaliyetler kapsamında değerlendirilmiştir. Bu nedenle belediyelerin bazılarında tüm veriler elde edilememiştir.

Araştırmanın Bulguları

Araştırmada öncelikli olarak belediyelerin mevcut yapıları incelenecektir. Bu bağlamda, söz konusu belediyelerde Yerel Eşitlik Eylem Planı (YEPP) bulunup bulunmadığı, örgütsel yapıları içinde kadın erkek eşitliğini sağlamak amacıyla kurulmuş ayrı bir idari birimin olup olmadığı ve belediye meclisinde konu ile ilgili özel bir ihtisas komisyonu kurulup kurulmadığına bakılacaktır. Daha sonra Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nda yer alan düzenlemeler göz önünde bulundurularak belediyelerin faaliyetleri incelenecektir. Bu inceleme yapılırken öncelikli olarak Şart'ta söz konusu başlıkla ilgili yer alan genel taahhütlerden bahsedilip, daha sonra belediyelerin faaliyetleri, bu taahhütler çerçevesince değerlendirilecektir. Söz konusu faaliyetler, "kalıp yargılarla mücadele etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak", "toplumsal cinsiyetin değerlendirilmesi", "işveren rolü", "eğitim ve yaşam boyu öğrenme", "sağlık hizmetleri", "çocuk bakımı ve diğer bakım hizmetleri", "sosyal içerme", "kültür, spor ve rekreasyon", "toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme" ve "ekonomik kalkınma" başlıkları altında ele alınacaktır.

Yerel Eşitlik Eylem Planı, Meclis İhtisas Komisyonu ve Örgütsel Yapı

Bu başlık altında, söz konusu belediyelerde belediye meclisleri tarafından kabul edilip onaylanan YEPP, belediyelerin mevcut örgütsel yapılarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kurulmuş ayrı bir birim ve belediye meclisi

içinde oluşturulan ayrı bir ihtisas komisyonu bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. YEEP/Meclis İhtisas Komisyonu/Örgütsel Yapı

Belediye	YEPP	Meclis Komisyonu	Eşitlik Birimi
Antalya Büyükşehir Belediyesi	✓	Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği	Kadın Erkek Eşitlik Birimi
Tarsus Belediyesi	-	Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği	-
Çankaya Belediyesi	✓ ⁹	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Kadın Çalışma Grubu Kadın Erkek Eşitlik Birimi
Adana Büyükşehir Belediyesi	-	Kadın Erkek Eşitlik	-
Nevşehir Belediyesi	-	Bilgi yok	-
Denizli Büyükşehir Belediyesi	-	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği	-
İzmir Büyükşehir Belediyesi	-	Kadın Erkek Eşitliği	Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü
Bursa Büyükşehir Belediyesi	-	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği	Eşitlik Birimi
Kars Belediyesi	- ¹⁰	Kadın Erkek Eşitliği	Kadın Çalışmaları Birimi
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	-	Bilgi yok	Yerel Eşitlik Birimi/ Kadın Erkek Eşitlik Masası
Muratpaşa Belediyesi	-	Kadın Erkek Eşitliği	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü/ Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Birimi
Ortahisar Belediyesi	-	Kadın Erkek Eşitliği	-
Büyükçekmece Belediyesi	- ¹¹	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği	-
Osmangazi Belediyesi	✓	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği	Sağlık İşleri Müdürlüğü/Eşitlik Birimi
Ordu Büyükşehir Belediyesi	-	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği	Cinsiyet Eşitliği Birimi
Giresun Belediyesi	- ¹²	Kadın Erkek Eşitliği	Plan ve Proje Müdürlüğü/Kadın Erkek Eşitliği Birimi

Şişli Belediyesi	-	Kadın/Çocuk/Yaşlı/ Engelli	Toplumsal Eşitlik Birimi
Beylikdüzü Belediyesi	✓	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü/ Toplumsal Eşitlik Birimi
Kadıköy Belediyesi	✓ ¹³	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Eşitlik Birimi
Süleymanpaşa Belediyesi	-	Fırsat Eşitliği	-
Urla Belediyesi	-	Bilgi yok	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü

YEPP, yerel düzeyde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması açısından kamuoyu nezdinde resmi bir taahhüt anlamına gelmektedir. Şart'ı imzalayan belediyelerin, imzayı takip eden en geç iki yıl içinde YEPP hazırlayarak kamuoyuna duyurmaları gerekmektedir. Tablo 2'de görüldüğü gibi 21 belediyenin sadece 5 tanesinde belediyenin kendine ait bir YEPP'si bulunmaktadır.⁹

Nevşehir, İzmir, Bursa, Trabzon illerinde, Birleşmiş Milletler'in Kadın Dostu Kent Projesi kapsamında il düzeyinde farklı aktörleri içeren YEPP bulunmaktadır. Bu eylem planlarının temel aktörlerinden biri de söz konusu illerdeki belediyeler ya da büyükşehir belediyeleridir. Ancak Şart'ta ileri sürülen taahhüt, ilgili belediyenin kendine ait bir eylem planı geliştirmesi ve onaylamasıdır. Zira Kadın Dostu Kent Projesi kapsamında Bursa ilinde YEPP olmasına karşın, Osmaniye Belediyesi YEPP hazırlamış ve bu Plan 2016 yılında belediye meclisi tarafından onaylanmıştır.

Bu başlık altında ikinci olarak, belediye meclisinde konu ile ilgili ayrı bir ihtisas komisyonu kurulup kurulmadığına bakılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 24. maddesine göre belediye meclisi, üyeleri arasından en az 3, en fazla 5 kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilmektedir. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler ilgili komisyonda görüşüldükten sonra belediye meclisinde karara bağlanmaktadır. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerinde olan belediyelerde plan ve bütçe ile imar komisyonu kurulması zorunludur. Belediyenin görev alanına giren diğer konularda ihtisas komisyonu kurulması görüldüğü gibi belediye meclisinin takdirine bırakılmıştır. Bu komisyonlar, belediyelerin görev alanına giren konuların daha ayrıntılı görüşülüp tartışıldığı bir ortam yaratması yanında, katılımcı bir yönetim anlayışının sağlanması açısından da önem taşımaktadır. Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kurumlarının amirleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki

⁹ Erinç'in 2017 yılında yaptığı çalışmada Kadın Dostu Kent projesi kapsamındaki eylem planlarını bir kenara bıraktığımızda, sadece iki belediyenin YEPP'si olduğunu belirtmiştir.

konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katıp görüşlerini paylaşabilmektedirler.

Araştırma kapsamında bulunan 21 belediyenin 18 tanesinde çoğunlukla kadın-erkek fırsat eşitliği komisyonu adı altında olmak üzere farkı isimlerle kurulmuş komisyon olduğu görülmektedir. Söz konusu komisyonların varlığı, kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik faaliyetlerin meclisin önemli gündem maddelerinden biri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ancak konu ile ilgili daha derinlemesine bir değerlendirmenin yapılabilmesi için bu komisyonların aldıkları kararların sayısının da dikkate alınması gerekir. Örneğin Denizli Büyükşehir Belediyesi ve Ordu Büyükşehir Belediyesinde bulunan kadın-erkek fırsat eşitliği komisyonlarının kurulduklarından bu yana hiçbir karar almadığı dikkat çekmiştir¹⁰. Nitekim Bayraktar da, 5 büyükşehir belediyesinde yapmış olduğu araştırmada bu komisyonlarda alınan kararların hiçbirinin doğrudan kadınlarla ilgili olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Bayraktar, 2017: 14).

Bu başlık altında son olarak da, belediyelerin örgütsel yapısı incelenmiş ve kadın erkek eşitliğinin sağlanması için ayrı bir örgütlenmeye gidilip gidilmediğine bakılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin örgütlenmesi açısından da esneklik sağlamaktadır. Belediye örgütünde zorunlu kurulması gereken birimlerin yanında beldenin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak diğer birimlerin kurulabileceğini düzenlemektedir. Araştırma kapsamına giren belediyelerin örgütsel yapısına baktığımızda 14 belediyede, kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik faaliyetleri yerine getirmek amacıyla, farklı isimlerle kurulmuş birimlerin olduğu görülmektedir. Bu belediyelerin 1 tanesinde söz konusu birim şube müdürlüğü şeklinde örgütlenmiştir. Tablo 2’de bu birimlerin isimlerine bakıldığında 4 belediyede “Kadın ve Aile Hizmetleri” adı altında örgütlenmeye gidildiği görülmektedir. Bu isim, Molyneux’un yaptığı sınıflandırmada, söz konusu belediyelerin stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade, kadınların mevcut toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünden kaynaklanan pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarına yönelik hizmet üreten birimler olduğu imajını vermektedir. Bu nedenle, söz konusu birimlerin yerine getirdiği faaliyetlerin daha ayrıntılı incelenmesi konumuz açısından önem arz etmektedir. Bundan sonraki başlıklarda, belediyelerin faaliyetleri, Şart’ta yer alan taahhütler bağlamında ele alınacaktır.

Kalıp Yargularla Mücadele Etmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konusunda Farkındalık Oluşturmak Kapsamındaki Faaliyetler

Şart’a göre imzacı taraf, kadın ve erkeğin kalıplaşmış rolleriyle mücadele etmeyi taahhüt etmektedir. 6. maddeye göre, imzacı taraf, olumlu toplumsal cinsi-

¹⁰ Faaliyet raporlarındaki bilgilere ilişkin ortak bir sistematik bulunmadığından dolayı bu konu ile ilgili tüm belediyelerden veri elde edilememiştir.

yet imajlarının ön plana çıkarılmasını temin edecek; eğitim ve benzeri araçlarla kalıp yargısal tutumların belirlenmesi ve tasfiye edilmesine yardımcı olacak; kalıp yargıların yarattığı zararlı etkiye dair farkındalık yaratma kampanyaları yürütecektir. Kalıp yargılarla mücadele Şart'ta ayrı bir başlık olarak belirtilmesi dışında, Şart'ın diğer maddelerinde de atıf yapılan konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada, belediyelerin kalıp yargılarla mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından farkındalık yaratma kapsamında yerine getirdiği faaliyetler incelenmiş ve bu faaliyetler Tablo 3'de yer alan kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 3. Kalıp Yargılarla Mücadele ve TCE Konusunda Farkındalık Oluşturmak Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

	Personele TCE / TCDB Eğitimi Verilmesi	Farklı Gruplara TCE Eğitimi Verilmesi	Yazılı veya Görsel materyaller kullanılarak farkındalık yaratmak	Söyleşi Seminer	Saha/atölye çalışmaları Mahalle toplantılarının yapılması	Diğer Faaliyetler
Antalya Büyükşehir	✓	-	-	-	-	-
Tarsus	-	-	-	-	-	-
Çankaya	✓	✓		✓	✓	
Adana Büyükşehir	-	-	-	-	-	-
Nevşehir	✓					✓
Denizli Büyükşehir	-	-	-	-	-	-
İzmir Büyükşehir	✓	✓	✓	✓	✓	-
Bursa Büyükşehir	✓	-	✓	-	-	-
Kars	✓	✓	-	-	✓	-
Trabzon Büyükşehir	✓	-	-	-	-	✓
Muratpaşa	✓	✓	✓	✓	✓	-
Ortahisar	-	✓	-	-	-	-
Büyükçekmece	✓	-	-	-	-	-
Osmangazi	✓	✓	-	-	-	-
Ordu Büyükşehir	-	✓	-	-	-	-
Giresun	✓	-	-	-	-	✓
Şişli	✓	✓	-	-	-	-
Beylikdüzü	✓	✓	-	-	-	-
Kadıköy	✓	✓	✓	✓		✓
Süleymanpaşa	-	-	-	-	-	✓
Urla	-	✓	-	-	-	✓

Tablo 3'de görüldüğü gibi, bu kapsamda yerine getirilen faaliyetlerin

önemli bir bölümü, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda belediyede çalışan personele ve belediye sınırların içinde bulunan farklı gruptaki vatandaşlara eğitim verilmesinden oluşmaktadır. 21 belediyenin 13 tanesinde belediye personeline TCE (toplumsal cinsiyet eşitliği)/TCDB (toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme) eğitimlerinin verildiği, 11 belediyenin de yine belediye sınırların içindeki farklı vatandaş gruplarına toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat çekilmesi noktasında eğitimler düzenlediği görülmektedir. Ayrıca 4 belediyede yazılı ve görsel materyaller kullanılarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak kapsamında birtakım faaliyetler yerine getirdiği görülmektedir. Örneğin İzmir Büyükşehir Belediyesinde kadın çalışmalarıyla ilgili eğitici dergilerin dağıtıldığı, Muratpaşa Belediyesinde radyo ve televizyon programları ile toplumsal cinsiyet eşitliği için farkındalık çalışmalarının yapıldığı, Bursa Büyükşehir Belediyesinde konu ile ilgili kamu spotu hazırlandığı ve Kadıköy Belediyesinde kalıp yargılarla mücadele kapsamında Hakkari Gücü kadın futbol takımını konu alan belgesel gösterimi yapıldığı görülmüştür.

Kalıp yargılarla mücadele etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak amacıyla 4 belediyede farklı konularda söyleşilerin düzenlendiği, 4 belediyede saha çalışmaları ve mahalle toplantılarının yapıldığı dikkat çekmektedir. Örneğin Muratpaşa Belediyesinde “Al Yazma Grubu” adı verilen bir ekip farklı alanlarda (cinsiyet eşitliği, kadın hakları, çocuk istismarı vb.) saha çalışması yapmakta, Kars Belediyesi ise kadın vatandaşlarla kentsel hizmetleri iyileştirme amacıyla toplantılar yaparak karşılaşılan sorunları ilgili müdürlüklere iletmektedir.

Tablo 3’de “diğer” kategorisinde konu ile ilgili 6 belediyede farklı faaliyetlerin yerine getirildiği dikkat çekmektedir. Nevşehir Belediyesinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlılığın artırılması için uluslararası alanda kardeş şehir belirlenerek proje yapıldığı, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 18 ilçesinde yerel eşitlik masası kurduğu, Giresun Belediyesinde farkındalık yaratma kapsamında “modern köleliğe son” adlı projenin yapıldığı, Kadıköy Belediyesi ve Süleymanpaşa Belediyesinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın sorunlarına karşı farkındalık yaratmak amacıyla yürüyüşlerin düzenlendiği ve Urla Belediyesinde bisikletin kent yaşamının bir parçası olduğu ve doğa dostu bir ulaşım aracı olarak kadını özgürleştiren, geleneksel yargıları kırmak için önemli olduğu mesajını vermek amacıyla “Urla Süslü Kadınlar Bisiklet Turu”nun düzenlendiği görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki belediyelerin kalıp yargılarla mücadele etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak amacıyla yerine getirdiği faaliyetleri genel olarak incelediğimizde 21 belediyenin 18 tanesinde bu kapsamda değerlendirilebilecek en az bir faaliyet grubunun olduğu dikkat çekmektedir. Bu faaliyet grupları içinde de belediyelerin en fazla yerine getirdikleri

faaliyetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili eğitimlerin verilmesi olduğu görülmektedir.

Bu kapsamda yerine getirilen faaliyetleri her bir belediye açısından değerlendirdiğimizde, 6 farklı faaliyet grubundan İzmir Büyükşehir, Muratpaşa ve Kadıköy Belediyelerinin 5; Çankaya Belediyesinin 4; Kars Belediyesinin 3; Nevşehir, Bursa Büyükşehir, Trabzon Büyükşehir, Osmangazi, Giresun, Şişli, Beylikdüzü ve Urla Belediyelerinin 2; Antalya Büyükşehir, Ortahisar, Büyükçekmece, Ordu Büyükşehir ve Süleymanpaşa Belediyelerinin 1 kategoride faaliyette bulunduğu ve son olarak Tarsus, Adana Büyükşehir ve Denizli Büyükşehir Belediyelerinin bu kapsamda yerine getirdiği hiçbir faaliyetin olmadığı görülmektedir. Özellikle son kategoride yer alan belediyelerin Şart'ı ilk imzalayan belediyeler olması dikkat çekicidir.

Toplumsal Cinsiyetin Değerlendirilmesi Kapsamındaki Faaliyetler

Şart'a göre imzacı taraf, öncelikleri, kaynakları ve çalışma takvimi doğrultusunda, toplumsal cinsiyet değerlendirilmelerinin uygulanması için program hazırlamayı ve bunu eşitlik eylem planında dikkate almayı taahhüt eder. Mevcut politikaları, uygulamaları, örüntüleri ve kullanım hacimlerini gözden geçirmek suretiyle tüm bunların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dayanıp dayanmadığını, kadınların ve erkeklerin herhangi bir spesifik ihtiyaçlarını dikkate alıp almadığını değerlendirir ve mali ve diğer kaynakların bu amaçlar için ne şekilde tahsis edildiğini gözden geçirir. Görüldüğü gibi bu düzenleme, topyekûn bir şekilde belediyelerin mevcut politikalarını toplumsal cinsiyet gözünden ele alması gerektiğine ilişkin bir bakış açısını gerektirmektedir.

Faaliyet raporlarının incelenmesi sonucunda, belediyelerin bu başlık altında yerine getirdikleri faaliyetlerin son derece yetersiz olduğu görülmüştür. Bu kapsamda değerlendirilebilecek faaliyetler arasında Nevşehir Belediyesinin vatanş memnuniyet anketinin cinsiyet etki analizini gerçekleştirmesine yönelik faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca yukarıda kalıp yargılarla mücadele başlığı altında belirtilen Muratpaşa Belediyesi ve Kars Belediyelerinin saha çalışmaları ve düzenledikleri mahalle toplantıları da aynı zamanda söz konusu belediyelerin politikalarının toplumsal cinsiyet açısından değerlendirmesine katkı sağlar niteliktedir. Söz konusu 3 belediye dışındaki diğer belediyelerde bu kapsamda değerlendirilebilecek herhangi bir faaliyete rastlanılmamıştır.

İşveren Rolü Kapsamındaki Faaliyetler

Belediyeler yerel hizmetleri yerine getiren temel aktörler olmalarının yanında aynı zamanda önemli bir işveren olarak da karşımıza çıkmaktadır. Devletin kendi personeline uyguladığı politikalar diğer sektörlere öncülük etmesi açısından

da önem taşımaktadır. Şart'ın 11. maddesi imzacı tarafların alması gereken tedbirleri düzenlemektedir. İstihdamla alakalı politikaların (Eşit işe eşit ücret, üst düzey kademelerdeki dengesizliklerin önlenmesi, çalışanların geleneksel olmayan istihdam yollarını tercih etmeleri için cesaretlendirilmeleri, vb.) gözden geçirilmesi ile profesyonel, sosyal ve özel yaşamın dengelenmesi (çalışma saatlerinin düzenlenmesi, bakım politikalarının geliştirilmesi, erkekleri bakmakla yükümlü olunan kişilerin bakımı için izin haklarını kullanmaya teşvik etmek vb.) bu tedbirlere örnek olarak verilebilir.

Belediyelerin bu kapsamda değerlendirilebilecek faaliyetlerine baktığımızda, bu kategorideki faaliyetlerin de oldukça yetersiz olduğunu görmekteyiz. Sadece 3 belediyede bu kapsamda değerlendirilebilecek faaliyetlerin bulunduğunu söyleyebiliriz. Şişli Belediyesinde, belediye binasının kadın ve çocuk dostu olması için emzirme odasının yapılması ve aynı belediyenin 2018 yılında imzalanan toplu sözleşmede, bir aylık "babalık izni" maddesinin ilave edilmesi bu kapsamda yer alan faaliyetlerdir. Ayrıca Urla Belediyesinde belediye personelinin çocuklarına hizmet vermesi için bakımevi açılması ve Giresun Belediyesinde 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde kadın personele izin verilmesi bu kapsamda değerlendirilebilecek diğer faaliyetler arasındadır.

Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme Kapsamındaki Faaliyetler

Şart, "Hizmet Sunum Rolü" başlığı altında tarafların farklı alanlarda yerine getirmesi gereken faaliyetleri düzenlemektedir. 13. Madde:

"imzacı taraf herkesin eğitim alma hakkını tanır ve herkesin mesleki ve sürekli eğitime erişim hakkını kabul eder. İmzacı taraf eğitimin; yaşamın her aşamasında; gerçek fırsat eşitliği yaratma, temel yaşam ve istihdam becerilerini kazandırma ve profesyonel ve mesleki gelişim için yeni imkanlar sunma noktasındaki hayati önemini kabul eder...İmzacı taraf her türlü eğitim faaliyetlerinde kadınların ve erkeklerin rollerine dair kalıplaşmış kavramların ortadan kaldırılması gerekliliğini kabul eder."

Eğitim ve yaşam boyu öğrenme kapsamında yerine getirilen faaliyetlere baktığımızda 15 belediyede kadınlara yönelik meslek edindirme, sanat, hobi vb . adlarla verilen kursların olduğu, 8 belediyede ise kadın hakları, kişisel gelişim ile ilgili eğitim programlarının düzenlendiği görülmektedir. Ayrıca diğer kategorisinde Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Trabzon Büyükşehir Belediyesinde mobil eğitim sisteminin kurulduğu, Adana Büyükşehir Belediyesinde Adana'da ilkleri başaran kadınlar seminerinin düzenlendiği dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme Kapsamına Yerine Getirilen Faaliyetler

	Meslek Edindirme/ Sanat ve Hobi Kursları	Kadın Hakları/Kişisel Gelişim ile İlgili Eğitimler	Diğer
Antalya Büyükşehir	✓	-	-
Tarsus	-	-	-
Çankaya	✓	-	-
Adana Büyükşehir	✓	✓	✓
Nevşehir	-	-	-
Denizli Büyükşehir	-	-	-
İzmir Büyükşehir	✓	✓	-
Bursa Büyükşehir	✓	✓	✓
Kars	-	✓	-
Trabzon Büyükşehir	✓	-	✓
Muratpaşa	✓	✓	-
Ortahisar	✓	-	-
Büyükçekmece	✓	-	-
Osmangazi	-	-	-
Ordu Büyükşehir	✓	-	-
Giresun	-	-	-
Şişli	✓	✓	-
Beylikdüzü	✓	✓	-
Kadıköy	✓	✓	-
Süleymanpaşa	✓	-	-
Urla	✓	-	-

Tablo 4’de görüldüğü gibi, eğitim ve yaşam boyu öğrenme kapsamında yerine getirilen faaliyetler meslek edindirme/sanat ve hobi kursları kategorisinde yoğunlaşmaktadır. Ancak bu kursların içeriğine baktığımızda, dikiş, ahşap boyama, örgü, hasta bakımı vb. kalıplaşmış yargıların dışına çıkılmayarak, geleneksel olarak “kadın işi” olarak görülen alanlarda yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Yani söz konusu kurslar daha ziyade pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

Eğitim ve yaşam boyu öğrenme kapsamında yerine getirilen faaliyetleri her bir belediye açısından incelediğimizde ise, bu kategoride yer alan 3 farklı gru-

bun tümünde Adana Büyükşehir ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin faaliyetleri olduğu görülmektedir. Ayrıca İzmir Büyükşehir, Trabzon Büyükşehir, Muratpaşa, Şişli, Beylikdüzü ve Kadıköy Belediyelerinin 2 ve Antalya Büyükşehir, Çankaya, Kars, Ortahisar, Büyükçekmece, Ordu Büyükşehir, Süleymanpaşa ve Urla Belediyelerinin 1 grupta faaliyeti bulunmaktadır. Bu başlık altında Tarsus, Nevşehir, Denizli Büyükşehir, Osmangazi ve Giresun Belediyelerinin ise hiçbir faaliyetinin bulunmadığı görülmektedir.

Sağlık Hizmetleri Kapsamındaki Faaliyetler

Şart'ta; sağlık ve tıbbi hizmetlerin planlanması, bütçelendirilmesi ve sunumunda toplumsal cinsiyete dayalı bir yaklaşımın benimsenerek, sağlık geliştirme faaliyetlerinin kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaç ve tutumlarını dikkate almasını sağlamak; sağlık çalışanlarının, sağlık geliştirme alanında çalışanlar dahil, toplumsal cinsiyetin sağlık ve tıbbi bakım hizmetlerini nasıl etkilediğini anlamalarını sağlamak ve de kadınların ve erkeklerin bu hizmetlere dair farklı deneyimlerini dikkate almalarını temin etmek; kadınların ve erkeklerin uygun sağlık bilgisine erişimini sağlamak taahhütlerinin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 5. Sağlık Hizmetleri Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

	Eğitim/Seminerlerin Düzenlenmesi	Sağlık Merkezlerinin Kurulması	Sağlık Taramalarının Yapılması	Diğer
Antalya Büyükşehir	✓	-	-	-
Tarsus	-	-	-	-
Çankaya	✓	-	-	-
Adana Büyükşehir	-	-	-	-
Nevşehir	-	-	-	-
Denizli Büyükşehir	✓	-	✓	-
İzmir Büyükşehir	✓	-	-	-
Bursa Büyükşehir	✓	-	-	-
Kars	✓	-	-	-
Trabzon Büyükşehir	-	-	-	-
Muratpaşa	✓	-	-	-
Ortahisar	✓	-	-	-
Büyükçekmece	✓	-	-	-
Osmangazi	-	-	✓	-
Ordu Büyükşehir	✓	-	-	-
Giresun	-	-	-	-
Şişli	✓	✓	✓	-
Beylikdüzü	✓	-	-	-

Kadıköy	✓	✓	-	✓
Süleymanpaşa	✓	-	-	-
Urla	✓	-	-	-

Belediyelerin sağlık hizmetleri kapsamında yerine getirdikleri faaliyetlere baktığımızda, gerçekleştirilen faaliyetlerin çok önemli bir oranda sağlık bilgisine erişimi kapsadığı görülmektedir. Tablo 5’de de görüldüğü gibi 21 belediyenin 15 tanesinde kadın sağlığı konusunda eğitim ya da seminerler düzenlenmiştir. Sağlık hizmetleri konusunda kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarının olduğunun göz önünde bulundurulması bakımından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak sağlık hizmetlerinin sunumunda toplumsal cinsiyete dayalı bir yaklaşımın bulunmadığı görülmektedir. Sadece 2 belediyede sağlık merkezlerinin bulunduğu, 4 belediyede ise sağlık taramalarının yapıldığı, 1 belediyede de diğer kategorisinde değerlendirdiğimiz “gebe okulu” projesinin uygulandığı tespit edilmiştir.

Sağlık hizmetleri açısından belediyeleri incelediğimizde, Şişli Belediyesi ve Kadıköy Belediyesinin 4 faaliyet grubunun 3’ünde; Denizli Büyükşehir Belediyesi ve Muratpaşa Belediyesinin 2’sinde; Antalya Büyükşehir, Çankaya, İzmir Büyükşehir, Bursa Büyükşehir, Kars, Ortahisar, Büyükçekmece, Osmangazi, Ordu Büyükşehir, Beylikdüzü, Süleymanpaşa ve Urla Belediyelerinin 1’inde faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Ancak Tarsus, Adana Büyükşehir, Nevşehir, Trabzon Büyükşehir ve Giresun Belediyelerinin bu kapsamda değerlendirilebilecek herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır.

Çocuk Bakımı ve Diğer Bakım Hizmetleri Kapsamındaki Faaliyetler

Şart’ın 16. maddesi çocuk bakımını düzenlemektedir. Bu maddeye göre imzacı taraf, çocuk yetiştiriminin kadınlar ve erkekler arasında sorumluluk paylaşımını gerektirdiğini kabul ederek, çocuk bakımının sadece kadınların görevi olarak gören toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla mücadele etmeyi taahhüt etmekte ve çocuk bakımı hizmet yapısının sunumu ve geliştirilmesini görev olarak kabul etmektedir. Şart’ın 17. maddesi ise, bakmakla yükümlü olunan diğer bireyler için bakım hizmetleri konusunda, imzacı tarafın temel alacağı ilkeler ve taahhütleri düzenlemektedir. Buna göre imzacı taraf, bakım sorumluluklarının orantısız bir şekilde kadınların üzerine bırakıldığını ve dolayısıyla bu durumun kadın erkek eşitliğine engel olduğunu kabul etmektedir. Eşitsizliği önlemek için de, kalıp yargılarla mücadele etmek ve bakmakla yükümlü olunan bireyler için nitelikli ve düşük maliyetli bakım hizmetlerinin sunumu ve geliştirilmesini öncelikleri arasına alınması gerektiğini düzenlemektedir.

Araştırma kapsamında yer alan belediyelerin faaliyetlerini incelediğimizde, bu konuda da yerine getirilen faaliyetlerin oldukça yetersiz olduğunu görmek-

teyiz. Sadece 8 belediyede (Antalya Büyükşehir Belediyesi, Tarsus Belediyesi, Çankaya Belediyesi, Muratpaşa Belediyesi, Şişli Belediyesi, Beylikdüzü Belediyesi, Kadıköy Belediyesi ve Süleymanpaşa Belediyesi) çocukların bakımı için gündüz bakımevi/kreş bulunmaktadır. Bakmakla yükümlü olunan diğer bireylerin bakımı için yerine getirilen faaliyetlere baktığımızda ise daha kötü bir tablonun ortaya çıktığını görmekteyiz. Sadece 3 belediyede (Şişli Belediyesi, Kadıköy Belediyesi ve Süleymanpaşa Belediyesi) bakmakla yükümlü olunan bireyler için bakım evi hizmeti vardır.

Sosyal İçerme Kapsamındaki Faaliyetler

Sosyal dışlanmışlık veya yoksulluk koşullarında yaşayan bireylerin istihdam, konut, eğitim-öğretim, kültürel faaliyetler, bilgi ve iletişim teknolojileri ve de sosyal ve tıbbi yardımlara erişimlerinin sağlanması ve sosyal dışlanmışlık mağduru olan kadınların özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurularak hareket edilmesi sosyal içerme kapsamında Şart'ta yer alan taahhütlerdendir.

Araştırma kapsamında yer alan belediyelerin sosyal içerme konusunda yerine getirdikleri faaliyetlerine baktığımızda 14 belediyede (Antalya Büyükşehir, Tarsus, Çankaya, Nevşehir, Denizli Büyükşehir, İzmir Büyükşehir, Bursa Büyükşehir, Kars, Trabzon Büyükşehir, Muratpaşa, Ortahisar, Osmangazi, Beylikdüzü ve Kadıköy) “Kadın Danışma” ya da “Dayanışma” merkezleri adı altında çeşitli örgütlenmelerin kurulduğu görülmektedir. Bu merkezlerin temel görevinin, özellikle sosyal dışlanmışlık içinde bulunan kadınları bilgilendirme, uygun hizmetlere yönlendirme, psikolojik danışmanlık, hukuki danışmanlık, aile danışmanlığı vb. gibi konular olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca Urla Belediyesinde “Kadın Danışma/Dayanışma Merkezi” adı altında olmasa da, sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde yaşayan kadınların ekonomik destek alabileceği mekanizmalara yönlendirilmesi, boşanma davası açma süreci ve bu konuda kadınların sahip oldukları haklara ilişkin bilgilendirmeye yönelik faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin önlenmesinde özellikle de kadınların stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarının karşılanmasında bu merkezlerin yerine getirdiği faaliyetlerin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu kapsamda ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesinde, gecekondü bölgesinde yaşayan kadınların sosyal marjinalliklerinin azaltılması ve gelir elde etmelerini amaçlayan proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler de bulunmaktadır.

Kültür, Spor ve Rekreasyon Kapsamındaki Faaliyetler

Şart, kadınların ve erkeklerin kültür, spor ve rekreasyon alanlarında farklı deneyimlere ve ilgi alanlarına sahip olduklarını ve söz konusu farklılıkların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının sonucu olabileceğini kabul ederek kadın-

ların ve erkekler ile erkek ve kız çocuklarının bu faaliyetlere eşit erişimlerini sağlamayı ve bu hizmetlerin eşit sunumunu taahhüt etmektedir.

Tablo 5. Kültür, Spor ve Rekreasyon Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

	Müzik	Tiyatro/ Sinema	Gezi	Eğlence	Spor Merkezi	Spor Kursları	Diğer
Antalya Büyükşehir	✓	-	✓	✓	✓	-	✓
Tarsus	-	-	-	-	✓	-	-
Çankaya	✓	✓	-	-	-	✓	-
Adana Büyükşehir	-	-	-	✓	✓	-	-
Nevşehir	-	-	-	-	-	-	-
Denizli Büyükşehir	-	✓	-	✓	-	-	✓
İzmir Büyükşehir	-	✓	✓	-	-	-	✓
Bursa Büyükşehir	-	-	-	-	-	-	-
Kars	-	-	-	✓	-	-	-
Trabzon Büyükşehir	✓	-	-	-	-	-	-
Muratpaşa	-	✓	-	-	-	-	-
Ortahisar	-	-	-	-	-	-	-
Büyükçekmece	-	-	✓	-	✓	-	-
Osmangazi	-	-	-	-	✓	-	✓
Ordu Büyükşehir	-	-	-	-	-	-	-
Giresun	-	✓	-	-	-	-	-
Şişli	-	✓	-	-	✓	-	✓
Beylikdüzü	-	-	-	-	✓	-	-
Kadıköy	-	✓	-	-	-	-	✓
Süleymanpaşa	✓	✓	-	-	-	-	✓
Urla	✓	✓	-	-	-	✓	-

Tablo 5’de de görüldüğü gibi, belediyelerin bu kapsamda yerine getirdikleri faaliyetler özellikle belirli bir kategoride yoğunluk göstermemektedir. Müzik kapsamında yerine getirilen faaliyetler kadınlardan oluşan korolar; tiyatro/sinema kapsamında kadın tiyatrolarının oluşturulması, kadın filmleri festivallerinin düzenlenmesi, hayatında hiç tiyatro ya da sinemaya gitmemiş kadınların tiyatro ya da sinemaya gitmesi ve kadınlar günü dolayısıyla düzenlenen tiyatro gösterileri; gezi kapsamında özellikle kentsel olanaklara erişimi kısıtlı olan kadınlara yönelik kent gezileri etkinliklerinin düzenlenmesi; eğlence kapsamında kadınlara yönelik farklı eğlence programlarına yönelik etkinlikleri içeren faaliyetleri kapsamaktadır.

Spor kapsamında gerçekleşen faaliyetleri incelediğimizde bunların, spor merkezlerinin kurulması ve spor kurslarının düzenlenmesi olmak üzere temelde

iki kategoride toplandığını görmekteyiz. Ancak bu faaliyetlere baktığımızda genel itibariyle oldukça yetersiz olduğu dikkat çekmektedir.

Yukarıdaki tabloda bu alana dahil edilebilecek diğer kategorisindeki faaliyetler, kadın dergilerinin çıkartılması, toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat çekmek amacıyla kadınlı erkekli futbol turnuvasının düzenlenmesi, kadınların kent yaşamı içinde karşılaştıkları ayrıma/cinsiyetçi söyleme dikkat çekmek amacıyla queer spor karşılaşmasının düzenlenmesi, kadın ressamlar çalıştayını gibi faaliyetlerin olduğu görülmektedir.

Bu başlık altında yerine getirilen faaliyetleri genel olarak değerlendirdiğimizde, farklı alanlardaki söz konusu hizmetlerin önemli bir bölümünün toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlar nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle çeşitli sebeplerden dolayı daha önce kamusal hayata çıkamayan kadınlar için sinema-tiyatro ve gezi etkinliklerinin düzenlenmesi, diğer belediyeler tarafından da örnek alınması gereken hizmetler olduğu düşünülmektedir. Ancak bu hizmetlerin önemli bir bölümü nitelik açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlasa da, nicelik açısından oldukça yetersizdir.

Kültür, spor ve rekreasyon kapsamında yerine getirilen faaliyetleri belediyeler açısından ele aldığımızda ise, Antalya Büyükşehir Belediyesinin 5, Çankaya, Denizli Büyükşehir, İzmir Büyükşehir, Şişli, Süleymanpaşa ve Urla Belediyelerinin 3, Adana Büyükşehir, Büyükçekmece, Osmangazi, Beylikdüzü ve Kadıköy Belediyelerinin 2, Tarsus, Kars, Trabzon Büyükşehir, Muratpaşa ve Giresun Belediyelerinin 1 farklı grupta gerçekleştirdiği faaliyetlerin olduğu ve son olarak da Nevşehir, Bursa Büyükşehir, Ortahisar ve Ordu Büyükşehir Belediyelerinin bu kapsamda değerlendirilebilecek faaliyetlerinin bulunmadığı görülmektedir.

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Kapsamındaki Faaliyetler

Şart'a göre imzacı taraf, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı mağdurlar için özel destek yapılarının oluşturulması; mağdurların saptanması ve desteklenmesi için profesyonel personelin eğitim alması; muhtemel ve gerçek mağdurlar ve failer için farkındalık yaratma kampanyalarının ve eğitim programlarının düzenlenmesi tedbirlerini almayı taahhüt etmektedir.

Belediyelerin bu kapsamda değerlendirilebilecek faaliyetlerini incelediğimizde üç konu dikkati çekmektedir. Birinci olarak bu başlık, belediyelerin en güçlü olduğu alanların başında gelmektedir. 21 belediyenin tamamında bu kapsamda değerlendirilebilecek en az bir faaliyetin bulunduğu görülmektedir. Özellikle Kadın Danışma/Dayanışma Merkezlerinin şiddet mağduru kadınları ilgili birimlere yönlendirilmesi ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme amacıyla

eğitim/panel/seminer gibi faaliyetlerin düzenlenmesi belediyelerin en çok gerçekleştirdiği faaliyetler arasında bulunmaktadır.

İkinci olarak, Tablo 6'daki "diğer" olarak belirtilen kategoride önemli sayıda faaliyetin olduğu dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etme adına çok farklı nitelikte olan faaliyet bulunmaktadır. Örneğin kadına yönelik şiddetle mücadeleye dikkat çekmek amacıyla mor renkli balonlarla etkinlik, şiddetsiz bir dünya için kadın haberleri sergisi, kadına yönelik şiddetin türkülerle anlatılması (Kelebeğin Türküsü Projesi), şiddete yönelik farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli tiyatro etkinliklerinin düzenlenmesi, alo kadına yönelik şiddet hattının oluşturulması, şiddet mağduru kadınlar için hatıra ormanının oluşturulması, şiddete karşı yürüyüşlerin düzenlenmesi bu faaliyetlere örnek olarak verilebilir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme kapsamında Tablo 6'da dikkat çeken üçüncü konu ise, toplumsal cinsiyetle mücadele konusunda son derece önemli olan sığınma/konuk evi hizmetlerinin oldukça yetersiz olduğudur. Faaliyet raporlarında yer alan bilgilere baktığımızda 21 belediyenin 7 tanesinde sığınma/konuk evinin bulunduğu görülmektedir. Oysa ki 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesine göre, "*büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadırlar. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler*". Görüldüğü gibi kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak bazı belediyeler açısından yasal anlamda da zorunluluk oluşturmaktadır. Tablo 6'da sığınma/konukevi bulunmayan belediyeleri incelediğimizde, bu belediyelerin tamamında yasal anlamda da konukevi açmanın zorunlu olduğu dikkat çekmektedir. Elde etmiş olduğumuz bu sonuç, Koyuncu Lorasdağlı ve Sumbas'ın (2015) yapmış olduğu çalışmada, sığınma evleri kurulmasının belediye başkanlarının kişisel çabaları ile ilintili olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

Tablo 6. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Politikaları Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

	Kadın Sığınma Evi Hizmeti	Kadın Danışma Merkezi	Eğitim/panel/Seminer	Broşür/Görsel materyaller	Diğer
Antalya Büyükşehir	✓	✓	-	-	-
Tarsus	✓	✓	-	-	-
Çankaya	✓	✓	✓	-	-
Adana Büyükşehir	-	-	✓	-	-
Nevşehir	-	✓	-	✓	-
Denizli Büyükşehir	-	✓	✓	-	-

İzmir Büyükşehir	✓	✓	✓	✓	✓
Bursa Büyükşehir	✓	✓	-	-	✓
Kars	-	✓	✓	✓	✓
Trabzon Büyükşehir	-	✓	✓	-	-
Muratpaşa	-	✓	✓	✓	✓
Ortahisar	-	✓	-	-	-
Büyükçekmece	-	-	✓	-	-
Osmangazi	-	✓	-	-	-
Ordu Büyükşehir	-	-	✓	-	-
Giresun	-	-	✓	✓	✓
Şişli	-	-	✓	-	✓
Beylikdüzü	-	✓	✓	-	✓
Kadıköy	✓	✓	✓	-	✓
Süleymanpaşa	-	-	-	-	✓
Urla	✓	-	✓	-	✓

Bu kapsamda yerine getirilen faaliyetleri belediyeler açısından ele aldığımızda ise İzmir Büyükşehir Belediyesinin 5 farklı kategorinin tamamında; Kars, Muratpaşa ve Kadıköy Belediyelerinin 4'ünde; Çankaya, Bursa Büyükşehir, Giresun, Beylikdüzü ve Urla Belediyelerinin 3'ünde; Antalya Büyükşehir, Tarsus, Nevşehir, Denizli Büyükşehir, Trabzon Büyükşehir ve Şişli Belediyelerinin 2'sinde ve Adana Büyükşehir, Ortahisar, Büyükçekmece, Osmangazi, Ordu Büyükşehir ve Süleymanpaşa Belediyelerinin 1'nde faaliyeti olduğu görülmektedir.

Ekonomik Kalkınma Kapsamındaki Faaliyetler

Şart'a göre imzacı taraf, ekonomik kalkınma alanında yürüttüğü faaliyetler ve hizmetlerle ilgili olarak, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını ve menfaatlerini tam olarak dikkate almayı, eşitliği ilerletecek fırsatlar yaratmayı ve bu amaçla gerekli tedbirleri almayı taahhüt etmektedir. Bu eylemler, kadın girişimcilere destek olmak; işletmelere sunulan mali destek ve yardımların toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmesi; geleneksel olarak erkek işi olarak görülen alanlarda kadın kursiyerlerin teşvik edilmesi (ya da tam tersi) ve bu alanlarda kadınların işe alımı için işverenlerin desteklenmesi önlemlerini kapsamaktadır.

Belediyelerin bu kapsamda yerine getirdikleri faaliyetleri içeren Tablo 7 incelendiğinde, söz konusu faaliyetlerin kadın istihdamını arttırmaya yönelik eğitim/panellerin düzenlenmesi ve kadınların ürettikleri ürünler için ayrı satış alanları oluşturulmasında yoğunlaştıkları dikkat çekmektedir. Ancak yine de bu alanlarda dahi belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin oldukça yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Ekonomik Kalkınma Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

	Kadın İşgücü Geliştirme Merkezi	Kadın İstihdamını Arttırmaya Yönelik Eğitim/ Panel vb.	Kadınların Ürettikleri Ürünler İçin Satış Yerleri Kurulması	Kadın Girişimcilerin Desteklenmesine Yönelik Faaliyetler	Diğer
Antalya Büyükşehir	✓	-	-	-	✓
Tarsus	-	-	-	-	-
Çankaya	-	✓	✓	-	-
Adana Büyükşehir	-	✓	-	-	-
Nevşehir	-	-	-	-	-
Denizli Büyükşehir	-	✓	-	✓	-
İzmir Büyükşehir	-	✓	-	✓	-
Bursa Büyükşehir	-	-	-	-	-
Kars	-	✓	-	-	-
Trabzon Büyükşehir	-	-	✓	-	-
Muratpaşa	-	-	✓	-	-
Ortahisar	-	✓	-	-	-
Büyükçekmece	-	-	✓	-	-
Osmangazi	-	-	✓	-	-
Ordu Büyükşehir	-	-	✓	✓	
Giresun	-	-	-	-	-
Şişli	-	-	-	-	-
Beylikdüzü	✓	✓	-	✓	✓
Kadıköy	-	✓	✓	✓	✓
Süleymanpaşa	-	-	-	-	-
Urla	✓	-	✓	-	-

Ekonomik kalkınma kapsamında yerine getirilen söz konusu faaliyetleri her bir belediye açısından incelediğimizde, Beylikdüzü ve Kadıköy Belediyelerinin 4; Ordu Büyükşehir Belediyesinin 3; Antalya Büyükşehir, Çankaya, Denizli Büyükşehir, İzmir Büyükşehir ve Urla Belediyelerinin 2; Adana Büyükşehir, Kars, Trabzon Büyükşehir, Muratpaşa, Ortahisar, Büyükçekmece ve Osmangazi Belediyelerinin 1 farklı kategoride yer alan faaliyeti bulunduğu, Tarsus, Nevşehir, Bursa Büyükşehir, Giresun, Şişli ve Süleymanpaşa Belediyelerinde ise bu kapsamda değerlendirilebilecek faaliyetin olmadığı görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından son derece önemlidir. Cinsiyet körü politikalar, kadın ve erkek arasında var olan eşitsizliklerin daha da derinleşmesine sebep olmaktadır. Türkiye’de konu ile ilgili yapılan çalışmaların birçoğu yerel yönetimlerin cinsiyet körü politikalar uyguladığı sonucuna ulaşmıştır. Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi tarafından hazırlanan Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı yerel ve bölgesel yönetimlerin bu konuda yerine getirilmesi gerekli olan faaliyetleri düzenlemektedir. Türkiye’de bu Şartı imzalayan 24 belediye bulunmaktadır. Söz konusu Şartı imzalamak, belediyelerin kendi inisiyatifinde olduğundan dolayı bu belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı olduğu varsayımdan hareket edilebilir. Söz konusu belediyelerde Şart’ın imzalanmasının, kadın erkek eşitliğinin hayata geçirilmesinde ne gibi katkılar sağladığını tespit etmek amacıyla yapılan araştırmada aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Şart’ta yer alan taahhütlerin en önemlilerinden birisi imzacı tarafın makul bir süre içinde (bu süre en fazla 2 yıl) YEEP hazırlaması ve bunu kamuoyuyla paylaşmasıdır. YEEP, yerel düzeyde kadın erkek eşitliğinin sağlanması açısından resmi bir taahhüt anlamına gelmektedir. Yaptığımız araştırmada sadece 5 belediyenin YEEP’si olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Şart’ı imzalamalarına rağmen YEEP hazırlamayan belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmadığını gösteren kanıtlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Şart’ta yer alan taahhütler bağlamında ele alındığında, araştırma kapsamında yer alan belediyelerin faaliyetlerinin özellikle belirli kategorilerde yoğunlaşmış olduğu dikkat çekmektedir. Bunların başında “kalıp yargılarla mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak” gelmektedir. Bu başlık belediyelerin en fazla faaliyette buldukları alanların başında gelmektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için birçok belediyede, hem kendi personeli için hem de farklı vatandaş grupları için düzenlenen eğitimler dikkat çekicidir. Bu eğitimler, mevcut toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürmesi anlamında önemlidir. Ancak kalıp yargılarla mücadele etmek için sadece eğitimler yeterli değildir. Yaptığımız araştırmada çok yaygın olmayan, yazılı ve görsel materyaller kullanılarak farkındalık yaratmak ve saha/atölye çalışmaları/mahalle toplantıları gibi faaliyetlerin de yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Belediyelerin faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir diğer alan “eğitim ve yaşam boyu öğrenme” kapsamındaki faaliyetlerdir. Bu alanda özellikle meslek edindirme/sanat/hobi kurslarının ağırlıklı olduğu dikkat çekmektedir. Bu kursların içeriğine bakıldığında büyük oranda kadınların pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğu söylenebilir. Sağlık hizmetleri ise yine belediyelerin

nicelik olarak güçlü olduğu alanlardan bir diğeridir. Ancak bu kategori içinde gerçekleşen faaliyetlerin önemli bir bölümü de sağlık bilgisine erişimi kapsamakta, sağlık hizmetlerinin sunumunda toplumsal cinsiyete dayalı bir yaklaşımın hakim olmadığı görülmektedir.

Sosyal içerme kapsamında yerine getirilen faaliyetlerin de göreceli olarak yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle bu kapsamda değerlendirebileceğimiz kadın danışma/dayanışma merkezleri, sosyal dışlanmışlık içinde bulunan kadınlara yönelik faaliyette bulunmaları, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin önlenmesinde, özellikle de kadınların stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarının karşılanmasında önemlidir.

“Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme” kapsamındaki faaliyetler, belediyelerin yoğun bir şekilde faaliyette bulunduğu son kategoriye oluşturmaktadır. Konu ile ilgili eğitim/panel/seminer düzenlenmesi ve yine kadın danışma merkezlerinin yürüttüğü hizmetler toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından önemlidir. Ancak toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesinde son derece önemli olan kadın konukevi/sığınma evi hizmetlerinin oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. 21 belediyenin sadece 7 tanesinde kadın konukevi bulunmakta, diğer belediyeler de yasal anlamda da konukevi kurulması zorunlu olmasına karşın konukevi bulunmamaktadır.

Yapılan araştırmada belirli alanlarda yerine getirilen faaliyetlerin nicelik açısından oldukça zayıf olduğu görülmektedir. Bu alanların başında “toplumsal cinsiyetin değerlendirilmesi” gelmektedir. Toplumsal cinsiyetin değerlendirilmesi belediyelerin mevcut politikalarını, toplumsal cinsiyet gözünden ele alması gerektiğine ilişkin bakış açısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ancak bu konuda faaliyette bulunan belediye sayısı oldukça azdır. “Çocuk bakımı ve diğer bakım hizmetleri” kapsamında yerine getirilen faaliyetler çok sınırlı düzeydedir. Toplumsal cinsiyete dayalı görev bölüşümünde çocuk ya da diğer bireylerin bakımı kadına yüklenen görevlerdendir. Yerel yönetimlerin bu alanda güçlü olması toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından son derece önemlidir. Aynı zamanda belediyelerde, işveren rolü, kültür/spor/rekreasyon ve ekonomik kalkınma kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin de oldukça yetersiz olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmada dikkat çeken bir diğer konu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması noktasında yerel yönetimlerin sorumluluk alanına giren ve literatürde sıklıkla dile getirilen güvenlik ve ulaşım konularında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına yerine getirilen herhangi bir faaliyete rastlanılmamasıdır. Oysa ki bu iki alan Şart'ta da ayrı başlıklar altında düzenlenmiştir.

Her bir faaliyet grubunu alt kategorileri ile birlikte ayrı olarak ele aldığımızda, araştırmamız kapsamında yer alan belediyelerin toplamda 36 farklı grupta (kalıp yargılarla mücadele TCE konusunda farkındalık oluşturmak 6, eğitim ve yaşam boyu öğrenme 3, sağlık hizmetleri 4, kültür/spor/rekreasyon 7, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme 5, ekonomik kalkınma 5, toplumsal cinsiyetin değerlendirilmesi 1, işveren rolü 1, çocuk ve diğer bakım hizmetleri 2, sosyal dışlanma 2) faaliyette bulunduğu görülmüştür. Bu 36 grubunun kaç tanesinde belediyelerin faaliyet bulunduğu baktığımızda, Kadıköy Belediyesinin 23, İzmir Büyükşehir Belediyesinin 20, Muratpaşa Belediyesinin 18, Beylikdüzü ve Çankaya Belediyelerinin 16, Şişli Belediyesinin 15, Antalya Büyükşehir Belediyesinin 14, Kars ve Urla Belediyelerinin 13, Bursa Büyükşehir ve Denizli Büyükşehir Belediyelerinin 10, Trabzon Büyükşehir ve Süleymanpaşa Belediyelerinin 9, Osmangazi Belediyesinin 8, Adana Büyükşehir, Büyükçekmece, Ordu Büyükşehir ve Giresun Belediyelerinin 7, Ortahisar ve Nevşehir Belediyelerinin 6 ve Tarsus Belediyesinin 5 farklı grupta faaliyetlerini gerçekleştirdiği görülmektedir. Söz konusu rakamlar, Şartı imzalayan belediyeler açısından bir sıralama yapmamızı sağlamıştır. Bu rakamlar çerçevesinde 1'den 13'e kadar bir skala oluşturulmuş ve bu skalada Kadıköy, İzmir Büyükşehir, Muratpaşa, Beylikdüzü, Çankaya ve Şişli Belediyelerinin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlamaya yönelik farklı kategorilerde faaliyette bulunan ilk 5 içinde olduğu; Tarsus, Ortahisar, Nevşehir, Adana Büyükşehir, Büyükçekmece, Ordu Büyükşehir, Giresun, Osmangazi, Süleymanpaşa ve Trabzon Büyükşehir Belediyelerinin ise son 5 sırada yer aldığı görülmüştür. Bu sıralamayı incelediğimizde dikkat çeken en önemli nokta, belediyelerin Şartı imzaladıkları tarih ile sıralama arasında bir ilişki bulunmamasıdır. Şartı sonraki yıllarda imzalayan belediyelerin daha az faaliyet raporunun incelenmesinden dolayı bu belediyelerin daha alt sıralarda olabileceği düşünülmüştür. Oysa ki en fazla faaliyette bulunan Kadıköy Belediyesi Şartı en son imzalayan belediyelerden biridir. Benzer şekilde faaliyet sıralaması açısından ilk beş içinde yer alan Beylikdüzü Belediyesi ve Şişli Belediyesi de Şartı daha geç imzalayan belediyeler arasında yer almaktadır. Belirlediğimiz skalada son 5 içinde yer alan belediyelere baktığımızda da, sadece Süleymanpaşa Belediyesinin Şartı en son imzalayan belediyelerden biri olarak burada yer aldığını görmekteyiz. Süleymanpaşa Belediyesi dışında son 5 grup içinde yer alan belediyelerin önemli bir kısmı Şartı daha önceki tarihlerde imzalamışlardır. Keza Tarsus Belediyesi Şart'a imza koyan ilk belediyelerden biri olmasına karşın skalanın en sonunda bulunmaktadır.

Yapılan araştırmada iki temel sorunun cevabı aranmak istenmiştir. Bunlardan ilki söz konusu belediyeler Şart'ta yer alan taahhütleri hayata geçirmek için hangi faaliyetleri yerine getirmektedir? Dolayısıyla bu belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı hareket edip etmediği sorusuna cevap aramaktı. Araştırma so-

nucu elde edilen bulgulara baktığımızda, her ne kadar bu konuda yerine getirilen önemli faaliyetlerin bulunduğu görülse de, belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini bütüncül bir bakış açısıyla ele almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun en önemli kanıtlarından biri belediyelerin kendilerine ait bir YEPP olmaması ve toplumsal cinsiyet değerlendirmesinin yapılmamasıdır. İkinci olarak, belirli kategorilerde yoğunlaşan faaliyetlerde dahi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda önemli eksiklikler bulunmaktadır. Örneğin toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi, ilgili belediyelerin en fazla faaliyette bulunduğu kategoriyi oluşturmasına rağmen, bu belediyelerde kadın konukevi sayısı oldukça azdır. Üçüncü olarak ise, Şart'ta yer alan bazı başlıklarda belediyelerin oldukça sınırlı düzeyde faaliyette bulunduğu görülmüştür. Son olarak da, özellikle kadınların kamusal hayata katılımları için son derece önemli olan güvenlik ve ulaşım alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için herhangi bir faaliyete rastlanılmamış olması bu sonucu destekler niteliktedir.

Araştırmada ikinci olarak, Şart'ın imzalanması belediyelerin yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretmesine nasıl bir katkı sağlamaktadır sorusuna cevap aranmıştır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, belediyelerin bu Şart'ta yer alan taahhütlere ilişkin yerine getirdikleri faaliyetlere yönelik yetersizliklerinin yanında, bu faaliyetlere yönelik araştırma kapsamında yer alan belediyeler için ortaya koymuş olduğumuz skala da, bu soruya olumsuz cevap vermemizin kanıtları olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer Şart'ın imzalanmasının pozitif anlamda bir katkısı olsa idi özellikle Şart'ı ilk yıllarda imzalayan belediyelerin daha fazla sayıda faaliyetinin bulunduğu sonucunun ortaya çıkması gerekmekeydi. Oysa ki yukarıda da ifade edildiği gibi, Şart'ı son yıllarda imzalayan Kadıköy Belediyesi bu skalanın birinci sırasında yer alırken, ilk yıllarda imzalayan Tarsus Belediyesi son sırada bulunmaktadır. Bu durum da Şart'ı imzalamak ile toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik yerine getirilen faaliyetler arasında doğru bir ilişkinin bulunmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Kaynakça

Alkan, A. (2005). *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Ateş, H. ve diğerleri (2018). Yerel Yönetimlerin Kadınların Toplumsal ve Siyasal Hayata Katılımını Özendirici İşlevi. *Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset*. (Ed. A. Mengi ve D. İşçioğlu). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 137-164.

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı, https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charte_egalite_tr.pdf, (23.06.2019)

Bayraktar, U. (2017). *Belediyelerde Kadın Kadınlar İçin Belediye*. Ankara: TESEV Yayınları.

Beall, J. (1996). Urban Governance: Why Gender Matters. <https://www.ucl.ac.uk/>

dpu-projects/drivers_urb_change/urb_society/pdf_gender/UNDP_Beall_gender_matters.pdf (23.06.2019)

Berg, B.L. ve H. Lune (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. H. Aydın). Konya: Eğitim Yayınevi.

Biricikoğlu, H. (2013). “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma, *Sakarya İktisat Dergisi*, 7 (2), 50-75.

Connell, R. (2006). “The Experience of Gender Change in Public Sector Organizatinons”. *Gender Work and Organization*. 13 (5), 435-452. doi: 10.1111/j.1468-0432.2006.00316.x (19.02.2019)

Çelik, Ö. ve S. Atabey Ertürk (2013). “Toplumsal Cinsiyetin Ana Akımlaştırılması ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13 (4), 151-165.

Daly, Mary E.(2005). “Gender Mainstreaming in Theory and Practice”, *Social Politics: International Studies in Gender, State and Society*, 12 (3), 433-450.

Donovan, J. (2016). *Feminist teori* (Çev. A. Bora ve Diğerleri). İstanbul: İletişim Yayınları.

Erdinç, B. (2017). “Kadın-Erkek Eşitliği ve Yerel Yönetimler” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi Kadın ve Hukuk Özel Sayısı*, 125-150.

Eryılmaz, B. (2017). *Kamu Yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Evertzen, A. (2001). Gender and Local Governance. <https://www.iknowpolitics.org/sites/default/files/genderandlocalgovernance2001.pdf> (19.02.2019)

Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Konya: Vadi Yayınları.

[https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/avrupa-belediyeler-ve-bolgeler-konseyi-cemr_\(25.08.2019a\)](https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/avrupa-belediyeler-ve-bolgeler-konseyi-cemr_(25.08.2019a))

[https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_\(25.08.2019b\)](https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_(25.08.2019b))

[https://www.ccre.org/en/article/introducing_cemr_\(25.10.2019a\)](https://www.ccre.org/en/article/introducing_cemr_(25.10.2019a))

[https://www.ccre.org/activites/view/11_\(25.10.2019b\)](https://www.ccre.org/activites/view/11_(25.10.2019b))

[http://www.kadindostukentler.com/index.php_\(05.11.2019a\)](http://www.kadindostukentler.com/index.php_(05.11.2019a))

[http://www.kadindostukentler.com/proje.php_\(05.11.2019b\)](http://www.kadindostukentler.com/proje.php_(05.11.2019b))

Kantola J. ve J. Outshoorn (2007). Changing State Feminism. *Changing State Feminism*. (Ed. J.Outshoorn ve J.Kantola). New York: Palgrave Macmillan. 1-19

Koyuncu Lorasdağlı, B. ve A. Sumbas (2015). “Türkiye’de Yerel Siyaseti Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Üzerinden Düşünmek: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Belediyeler”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 24 (2), 1-26.

Kümbetoğlu, B. (2001). Kentsel Alan ve Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet. *Yerli*

Bir Feminizme Doğru. (Ed. A. İlyasoğlu ve N. Akgökçe). İstanbul: Sel Yayınları. 259-282.

Molyneux, M. (1985). "Mobilization without Emancipation? Women's Interest, The State and Revolution in Nicaragua". *Feminist Studies*. 11 (2), 227-254.

Oğuz, M. (2016). Kent Politikası ve Toplumsal Cinsiyet. *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. (Ed. F. Saygılıgöl). Ankara: Dipnot yayınları. 151-163.

Özer, M.A. (2005). *Yeni Kamu Yönetimi*. Ankara: Platin Yayınları.

Phillips, A. (1995). *Demokrasinin Cinsiyeti*. (Çev. A. Türker). İstanbul: Metis Yayınları.

Pınarcıoğlu, N.Ş. (2013). "Yerel Siyaset ve Yerel Yönetimlerde Cinsiyetçi Örüntüler" *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8, 64-80.

Pınarcıoğlu, N.Ş. (2019). "Belediyelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifi: Stratejik Planlar Üzerinden Bir Değerlendirme", *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 2(1), 78-91.

Rhode, L. (1994). "Feminism and The State Deborah". *Harvard Law Review*, 107 (6), 1181-1208.

Sargın, A. (2013). *Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar*. Ankara: Kader Yayınları.

Stivers, C. (2002). *Gender Images in Public Administration*. United States: Sage Publications.

Sumbas, A. (2013). "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları". *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 31-44.

Turan, H. ve M. L. Şen (2014). "Büyükşehir Belediyelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı: Stratejik Planlar Üzerine Bir Araştırma", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 53-72.

UNDP (2018). *Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması*, <https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/UNDP-TR-GENDERGUIDE-TR.pdf>

Vatandaş, C. (2011"). Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Algılanışı". *Istanbul Journal of Sociological Studies* 0 / 35, 29-56 .

Waylen, G. (1998). Gender, Feminism and The State: An Overview. *Gender, Politics and The State*. (Ed. V. Randall ve G. Waylen). London: Routledge. 1-17.

Wedel, H. (2001). *Siyaset ve Cinsiyet*. (Çev. C. Kurultay). İstanbul: Metis Yayınları.

https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararası-iliskiler/avrupa-belediyeler-ve-bolgeler-konseyi-cemr_2019a

<https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararası-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti,2019b>

https://www.ccre.org/en/article/introducing_cemr,2020a.

<https://www.ccre.org/activites/view/11>, 2020b.

<http://www.kadindostukentler.com/index.php>, 2020a

<http://www.kadindostukentler.com/proje.php>,2010b

Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

5393 sayılı Belediye Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>